

ÖĞRETİM ÜYELERİNİN UYGULANMAKTA OLAN PEDAGOJİK FORMASYON PROGRAMINA YÖNELİK ALGI VE DENEYİMLERİ

PERCEPTIONS AND EXPERIENCES OF FACULTY MEMBERS ABOUT PEDAGOGICAL FORMATION TRAINING

Vildan KATMER-BAYRAKLI
İstanbul Maltepe Üniversitesi, vildankatmer@gmail.com

Feyzi KAYSİ
İstanbul Üniversitesi, feyzikaysi@gmail.com

Umut Vedat AYDEMİR
umutvedat@gmail.com

Aysun GÜROL
Yıldız Teknik Üniversitesi, aysungurol@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, pedagojik formasyon eğitiminin öğretim üyeleri tarafından değerlendirilerek, onların bu programa yönelik algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada öğretim üyelerinin algı ve deneyimlerinin daha iyi tanımlanmasına ve anlaşılmasına olanak sağlayan nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını amaçlı örnekleme tekniğiyle belirlenen altı öğretim üyesi oluşturmaktadır. Veriler katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yardımıyla toplanmıştır. Katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma kapsamında elde edilen bazı sonuçlara göre; öğretim üyeleri fen-edebiyat fakültesi mezunlarına pedagojik formasyon eğitiminin verilmesinde belli bir planlamanın yapılması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca hâlihazırdaki derslerin teori ve uygulamalarının yetersiz olması ve sınıflardaki öğrenci sayısının çok görülmesi dikkat çeken sorunların başında ifade edilmiştir. Çalışmanın önerileri arasında, pedagojik formasyon eğitimi alınacak kararlardan önce öğretim üyelerinin görüşlerinin göz önünde bulundurulması yer almaktadır. Ayrıca pedagojik formasyon eğitiminin iyi bir şekilde planlanıp uygulama süresinin uzatılarak sistemli bir şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik formasyon eğitimi, Öğretmenlik mesleği, Öğretim üyeleri

Abstract

The aim of this study is to reveal the perceptions and experiences of faculty members based on their evaluations about pedagogical formation training using a qualitative research design. Within this context a phenomenological research design was employed to give way for the faculty members to better express their perceptions and experiences. The participants of the study consist of six faculty members who were determined by using purposive sampling. Data was collected through semi-structured interview questions. All the interviews were recorded with the consent of the participants. Collected data was exposed to content analysis. According to the results obtained from the study faculty members advocate the pedagogical training be given according to a certain plan. They also mention the overcrowded trainees in the courses and the inadequacy of theory and practice in the current program as the leading attention grabbing problems. Among the proposals of the study is taking the opinions of the faculty members into consideration before decision making about pedagogical formation training. Besides, pedagogical formation training should be carried out systematically in a good plan giving a wider place for practice.

Keywords: Pedagogical formation training, Teaching profession, Faculty Members

GİRİŞ

Eğitim sisteminin temel amacı bireyleri içinde yaşadığı topluma ve dünyaya uyumlu birer fert haline getirmek ve çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmaktır (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005). Öğretmenler, eğitim sisteminin verimliliği açısından, ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün yetişmesi işini gördüklerinden, sistemin en stratejik parçalarından biri olarak kabul edilir (Aysu, 2007). Bir ülkenin kalkınmasında, bireylerin toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenlerin başrolü oynamaları beklenmektedir (Özden, 2013). Yapılan araştırmalar öğretmen yeterliklerinin eğitimin niteliği

üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Bulut, 2014; Çakan, 2004; Karacaoğlu, 2008). Bu nedenle, öğretmen yetiştiren sistemlerin tüm bileşenlerinin, sürekli bir değerlendirme süreci içinde sorgulanması ve bugünün ve geleceğin gerektirdiği nicelik ve nitelikte öğretmen yetiştirmek için sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir (Atanur-Başkan, Aydın & Madden, 2006). Ancak, çeşitli nedenlerle ülkemizde öğretmenlik mesleği dalgalanmalar yaşayarak bugünlere gelmiştir. Kimi zaman “bilen öğretir” mantığıyla her meslekten kişiler öğretmenliğe atanmış, kimi zaman da “açıkta mı kalsın” endişesiyle alan bilgisi bile olmayan kişilere yeni nesiller teslim edilmiştir (Küçükahmet, 2002).

Türkiye’de eğitim fakültesinin haricinde farklı bir fakültede öğrenimlerini bitirenler de öğretmen olabilmektedirler. Zaman içerisinde ortaya çıkan farklı ihtiyaçlardan dolayı, başka birimlerden mezun olan bireyler, eğitim fakültelerinde aldıkları eğitim sonrasında öğretmen adayı haline gelebilmektedirler. Türkiye’de öğretmen adaylarının eğitimleri toplumdaki siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmelere göre şekillenmektedir (Dündar & Karaca, 2013). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun öğretmenlerin nitelikleri ve seçimine ilişkin 45. maddesinde, “Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tespit olunur.” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2002). Bu bakımdan, farklı fakültelerden mezun olan ve öğretmenlik yapmak isteyen adayların eksik kaldıkları süreç pedagojik formasyon eğitimi (PFE) olmaktadır. Bununla birlikte yıllardır uygulanmakta olan PFE’de çok sayıda düzenlemeler yapılmıştır. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) önceki senelerde karar verilen öğretmenlik sertifika programlarında yeniden yapılanmaya gitmek amacıyla 1997 tarihinde çeşitli kararlar almıştır. Bu kararlar neticesinde süre açısından yetersiz görülen öğretmenlik sertifika programlarına tezsiz yüksek lisans şartı getirilerek eğitim fakültesindeki öğrencilerin 3,5+1,5 yıl fen-edebiyat fakültesi öğrencileri için 4+1,5 yıl olacak şekilde düzenlemeler yapılmıştır (YÖK, 1998). YÖK’ün 27 Ağustos 2009 tarihinde aldığı karar sonrasında, fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine, lisans eğitimleri esnasında pedagojik formasyon eğitimi hakkı tanınmıştır (Eşme, 2009). Başta sadece fen-edebiyat fakültelerine tanınan bu hak daha sonra genişletilmiştir. YÖK’ün, 28 Ocak 2010 tarihinde aldığı karara göre, her hangi bir fakültede öğrenci iken ya da mezun olmuş kişiler gerekli koşulları sağladıkları takdirde pedagojik formasyon eğitimi hakkına sahip olmuşlardır (Şahin, 2011). Bu kişiler alacakları Pedagojik Formasyon Eğitimini (PFE) başarı ile bitirdikleri takdirde öğretmen adayı olabilmektedirler. Bununla birlikte YÖK’ün 2011 yılında yaptığı değişikliklerle tezsiz yüksek lisans programları kaldırılarak formasyon eğitimi yeniden açılmıştır (Taneri, 2016). Fakat henüz tam anlamıyla bütün çerçevesi çizilmeyen PFE’de farklı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunların çözümlerinin sağlanmaması veya geç kalınması, başka sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle belirlenen sorunların hızlı ve etkin bir şekilde çözümleri sağlanmalıdır.

Türkiye’de eğitim fakültesinin haricindeki bir lisans programından mezun olduktan sonra öğretmen olmak isteyen bireylerin PFE çerçevesinde başvuruları alınmaktadır. Başvuruda etkili olan başvuru sayısının YÖK tarafından sürekli değiştirilmesi programları olumsuz etkileyebilmektedir. Başvuruları kabul edilen adayların eğitimleri, eğitim fakültesinde çalışmakta olan öğretim üyeleri tarafından sağlanmaktadır. PFE çerçevesinde öğrenim gören adayların mezun oldukları birimdeki ve eğitim fakültesindeki öğretim üyelerinin görüşlerinin neler olduğu merak konusudur. Bu çalışmanın amacı, pedagojik formasyon eğitiminin öğretim üyeleri tarafından değerlendirilerek bu konudaki algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Böylelikle, yürütülmekte olunan pedagojik formasyon eğitiminin öğretim üyeleri açısından ifade ettiği anlam ortaya konabilecektir.

YÖNTEM

Öğretim üyelerinin uygulamadaki pedagojik formasyon programına yönelik algılarını ve deneyimlerini ortaya çıkarmayı hedefleyen bu çalışmada var olan bir olguyu katılımcıların bakış açısından incelenmesine olanak sağlayan (Merriam, 2009) nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu bağlamda bu çalışmada öğretim üyelerinin algı ve deneyimlerinin daha iyi tanımlanmasına ve anlaşılmasına olanak sağlayan nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde bilgi açısından zengin durumların seçilmesine olanak sağlayan amaçlı örnekleme tekniği (Büyüköztürk & ark., 2010) kullanılmıştır. Bu bağlamda, amaçlı örnekleme tekniklerinden uygun örnekleme yoluyla (Merriam, 2009) fenomeni deneyim eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen altı öğretim üyesi ile araştırmanın katılımcıları oluşturulmuştur. Tablo 1’de araştırmanın katılımcılarının branşlarına ve deneyimlerine yönelik betimleyici bilgiler verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara yönelik bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Ünvan	Uzmanlık alanı	Kıdem	Fakülte
K1	Erkek	Prof. Dr.	Matematik	11 yıl üzeri	Fen Edebiyat
K2	Erkek	Prof. Dr.	Matematik	11 yıl üzeri	Fen Edebiyat
K3	Kadın	Doç. Dr.	Eğitim Bilimleri	1-10 yıl	Eğitim Fakültesi
K4	Kadın	Doç. Dr.	Fen Eğitimi	1-10 yıl	Fen Edebiyat
K5	Erkek	Prof. Dr.	Eğitim Bilimleri	11 yıl üzeri	Eğitim Fakültesi
K6	Erkek	Doç. Dr.	İstatistik	11 yıl üzeri	Eğitim Fakültesi

Araştırmanın etiği açısından öğretim üyelerine K1, K2, K3,... şeklinde rumuz verilerek araştırmada katılımcılardan bu şekilde bahsedilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada öğretim üyelerinden pedagojik formasyon programına yönelik düşünceleri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları yardımıyla toplanmıştır. Görüşme sorularının hazırlanmasında beş uzman görüşüne başvurularak sorulara son şekli verilmiştir. Toplam 9 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formu, PFE hakkındaki izlenimler, programın işlevselliği, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri boyutlarını kapsamaktadır.

Verilerin Toplanması

Görüşmelere başlamadan önce, katılımcılara, kimliklerini ortaya çıkaracak ifadeler kullanılmayacağı ve gerçek isimlerinin yerine takma isimler kullanılacağı belirtilmiş ve katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmelere araştırmanın amacından bahsedilerek başlanmış ve sonrasında görüşme formundaki sorular katılımcılara yönlendirilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür. Görüşmelerden elde edile veriler, araştırmacılar dışında kimsenin ulaşamayacağı yerlerde saklanmaktadır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada öğretmen üyelerinin pedagojik formasyon programına yönelik düşüncelerinden elde edilen verileri sınıflandırmak ve bunlar üzerinde çıkarım yapmak amacıyla “içerik analizi yöntemi” kullanılmıştır. İçerik analizindeki temel düşünce, bir araştırma metnindeki birçok kelimelerin (ünitelerin) daha az sayıda içerik kategorisine indirgenmesidir (Creswell, 2013). İçerik analizinin ilk aşaması verilerin kodlanmasıdır. Bu aşamada araştırmacı, elde ettiği bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini bulmaya çalışır. İçerik analizinin ikinci aşamasında ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak kodları belli kategoriler altında toplayabilen temaların bulunması gerekmektedir. Üçüncü aşamada ise veriler anlaşılır bir dille sunulur ve son olarak sunulan bilgiler araştırmacı tarafından yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu temaların oluşturulmasındaki amaç, katılımcıların programın kalitesine yönelik görüşlerini daha ayrıntılı ortaya koymaktır. Ayrıca oluşturulan bu temalar ifadeler arasındaki tutarlılığı ve çelişkiyi görmemizde yarar sağlamaktadır. Tematik kodlamadan sonra veriler organize edilerek yorumlanmıştır. Bunun yanında, araştırma verilerinin inandırıcılığını arttırmak için veri analizinin her aşamasında ve temaların oluşturulmasında uzman incelemesinden de yararlanılmıştır. Bu süreçte, araştırmacılar tarafından oluşturulan temalar nitel araştırma metodolojisine hakim iki uzman görüşüne sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmada öğretim üleriyle yapılan görüşmeler sonucunda “pedagojik formasyon programının gerekliliği”, “mevcut programın işlevselliği”, “uygulamada yaşanan sorunlar” ve “çözüm önerileri” olmak üzere dört tema elde edilmiştir.

Tema 1: Pedagojik formasyon programının gerekliliği

Katılımcı öğretim üyelerinin büyük bir bölümü fen edebiyat fakültesi öğrencilerine pedagojik formasyon programının açılmasını gerekli bulmuşlar ancak bunun mevcut ihtiyaç doğrultusunda ve belli bir planlama içerisinde yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Örneğin K1 bir bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Onlara da tanınabilir, öğretmen olma hakkı ama tabii bunun planlamasını yapmalı. Ne kadar öğrenciye ihtiyaç var. Belki ihtiyacın bir kısmı Fen-Edebiyat ve benzeri fakültelerden mezun öğrencilere de tanınabilir. Ben bütün Fen-Edebiyatta okuyanlara böyle bir hakkın tanınmasını doğru bulmuyorum. Ülkemizde öğretmene çok fazla ihtiyaç yok. Bu gözetilerek bir plan çerçevesinde pedagojik formasyon programları açılmalı. Fen-Edebiyatındaki öğrencilere Fen-Edebiyat mezunlara bir hak tanınmasını bir plan çerçevesinde ihtiyaca göre yapılması daha doğru olur.

Benzer şekilde K2 ise bu duruma “*tabii ki açılabilir... Fen edebiyat fakültesi öğrencileri alan bilgisi yönünden zengin ve bunu öğretmen olarak kullanabilmeleri en büyük hakları ancak belli bir plan çerçevesinde olmalı*” şeklinde bir açıklama getirmiştir.

Diğer taraftan katılımcı öğretim üyelerinden ikisi ise bu programın gerekli bir program olmadığına inanmakta ve açılmasına karşı çıkmaktadır. Örneğin K3 bu duruma şöyle izah etmektedir:

Bence kesinlikle ihtiyaç yok. Tamamen ne diyelim, fen edebiyat mezunlarının istihdam edilmek üzere kurulmuş bir şey. Mesela matematik öğretmenliği bölümünü kapatıp tekrar açtılar. Orada zaten yetişen öğretmenlerimiz varken eğitim fakültesi çatısı altında ve fazlasıyla açıklarımız varken ekstradan formasyonun sağlanması hiçbir şekilde ihtiyaca cevap veren bir şey değil. Bilakis, artan şeyi daha da artırıyoruz. İstihdamdaki açığı daha da artırıyoruz.

K6 ise bu duruma ek olarak şu açıklamaları getirmiştir:

Pedagojik formasyonun kaldırılması gerekir bence. Yani pedagojik formasyonla öğretmen yetişmez. Bunu belki tezsiz yüksek lisans gibi bir şekle dönüştürebilir, okul içerisinde yürütülebilecek şekilde dışarıdan elemanlar almak yerine, enstitü üzerinden yüksek lisans, tezsiz yüksek lisans gibi, yine paket şeklinde formasyonla ilgili dersleri alıp yüksek lisans şeklinde bitirilebilir. YÖK'ün açmış olduğu pedagojik formasyon içerisinde minimum dersler var, minimum krediler var. Benim lisansta 5 saat olarak verdiğim ders, formasyon programında 3 saat. YÖK'ün açtığı dışarıdan verdiğim sistem içerisinde, benim 3 saatte verdiğim bütün teorik dersler pedagojik formasyon programında 2 saat olarak geçiyor. Ayrıca birkaç tane formasyon dersi de, bu paketin içerisinde bulunmuyor.

Görüldüğü gibi katılımcı öğretim üyelerinin pedagojik formasyon programına yönelik düşünceleri bu temada genelde iki alt temada toplanmıştır. Fen edebiyat fakültesi öğretim üyeleri pedagojik formasyon programını belli bir planlama ile açılmasının gerekli olduğuna inanırken eğitim fakültesi kökenli öğretim üyeleri ise tam tersi görüşe sahip olmaktadır.

Tema 2: Mevcut programın işlevselliği

Katılımcı öğretim üyelerinin büyük bir bölümü pedagojik formasyon programının teori ve uygulama derslerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Örneğin K3 bu durumu şöyle dile getirmektedir:

Verdiğim derslerde ciddi farklılıklar görüyorsunuz. Normalde benim üç dört saatte işlediğim dersi orada iki saatte vermeye çalışıyorsunuz, birde bunlar akşam geliyorlar akşam olduğu için zaten yorgun oluyorlar. Yani siz akşam işten çıkmış, yorgun olan insana üç saatlik şeyi iki saatte vermeniz olmuyor. Yeterli gelmiyor. Uygulamaları evde yaptırmış olsanız dahi o bile zor geliyor ya da yapıp gelseler onun dönütü, etkileri ve bunlara uygulamaları yaptırmaları olmuyor. Hep teoride hep teoride kalıyor. Her şey teoride kalıyor. Mesela normal öğretmenlik uygulaması bile normal lisanstaki gibi yürümüyor. O yüzden ben hiçbir şekilde formasyonun etkili olduğuna inanmıyorum.

Benzer şekilde K2 ise bu durumu “...*öğretmen olmak için bir dönem uygulama yapılması çok az. Bu eğitim fakültelerinde bile böyle. Sadece formasyon programına özel bir şey değil*” şeklinde ifade etmiştir.

Bu konuda en güçlü inanca sahip olan ve pedagojik formasyona karşı çıktığını sürekli belirten K6'nın ise düşünceleri şu şekilde olmuştur:

Şu anki pedagojik formasyonun içerisinde, öğrenci, eğitime giriş dersini alırken materyal geliştirme dersini de alıyor, program geliştirme dersini de alıyor, ölçme değerlendirme dersini de alıyor. Hatta ilk gün, okulun açıldığı ilk gün, öğrenci, 3.sınıftaki bir dersi alabiliyor önce. Yani gruplara ayrılıyor ya öğrenciler, bu öğrencilerin bir kısmı pazartesi günü ölçme değerlendirmeyi alırken, çarşamba günü geliyor, eğitimin tanımını alacağı eğitime giriş dersini çarşamba günü alıyor. Programda öyle yerleşmiş çünkü. İlk haftası o, yani hiçbir temel olmadan, önkoşul ilişkisi olmadan. Çarpmayı bölmeyi öğrenmesi için toplamayı çıkarmayı öğrenmesi gerekir; eğitim bilimine giriş toplamayı çıkarmayı öğretmektir, kavramları öğretmektir, eğitimin ne olduğunu tanımlamaktır, eğitim sistemini öğretmenlik mesleğini tanıtmaktır, bunu almadan daha, 3.sınıftaki onun üzerine gelecek dersleri alabiliyor.

Görüldüğü katılımcılar genellikle pedagojik formasyon programının işlevselliği konusunda teorik ve uygulamalı derslerin sayısının ve süresinin sınırlı olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle onlara göre pedagojik formasyon programı tam anlamıyla amacına ulaşmamaktadır.

Tema 3: Uygulamada yaşanan sorunlar

Katılımcı öğretim üyeleri özellikle aynı anda yüzlerce kişiye eğitim verilmesinin uygulamada karşılaşılan en büyük sorun olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca sürekli üzerinde durdukları konu kesinlikle uygulamaya çok az yer verilmesi olmaktadır. Özellikle katılımcılardan K3, hızlandırılmış öğretmen yetiştirme programlarını da işin içine katarak düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Dediğim gibi daha teorik gidiyor, uygulama kısmı yok, çok az. İkinci dönem biraz daha uygulama var gibi ama onunda etkili olduğuna inanmıyorum. Bir de burada hızlandırılmış formasyonlar oldu, o daha korkunç bir şey. Yani bizim yıllar öncesindeki öğretmen yetiştirmede kınadığımız bir şeyi şuanda biz yapıyoruz aslında. Bu da diğer bir kötü taraf. Tarih tekrür etti ama kötü bir şekilde. Bizim kınadığımız bir şey gerçekleşiyor ve biz bir dönemde formasyon belgesi verdik. Bu yapılabilecek en büyük haksızlık sonra duyuyoruz bazı üniversitelerde topluyorlar 300 kişiyi amfilere, iki üç saatte neyi ne kadar verebilirsiniz. Ve bunlar çıkacaklar ve bizim çocuklarımızı yetiştirecekler. Yani işin kötü tarafı, teoriye dayalı olması, oturmuş bir plan ve program ve kurallar yok, düzenleme etkin değil. Sınıfların kaç kişi olması ne zaman olması belli değil. Bir tek bildiğimiz akşam saatinde olması o kadar. Ve bunun zamana yayılımı, kaç hafta eğitim olmalı bununla ilgili bir düzen kurulmuş değil. O anki duruma göre YÖK'ün almış olduğu karara göre öğrencileri şu zaman alıyoruz ve şu zamana kadar mezun ediyoruz.

Benzer şekilde K1'in açıklamaları ise şu yönde olmuştur:

Öğretmenlik uygulaması dersinin mevcudunun daha da az olması lazım. Esas olması gereken yerde hiç bir üniversitenin yaptığını düşünmüyorum. Öğretmenlik uygulamasında okullardaki yapıları gereken çalışmaları düşünürsek bütün öğrencilerin gözlemlendiğini düşünmüyorum. Aslında gözlemlenilse daha iyi olur. Mesela şu anda o kadar çok öğrenci verildi ki bize, şu anda bizim 1700 tane öğrencimiz var. Hayır, 1700 artı 750 var. 1700 tanesi şu anda öğretmenlik uygulaması dersini alıyor. Şimdi bu şekilde de mümkün olmuyor. Hocan sınırlı, öğrenciler çok. Bu kadar hızlı öğretmen yetiştirmemize gerek yok, ülkemizin de ihtiyacı yok. Yavaş yavaş azar azar da yetiştirilse de olur.

Görüldüğü gibi öğretim üyeleri pedagojik formasyon programının uygulanmasında ortaya çıkan sorunların genellikle öğrenci sayısının fazla olmasına bağlamaktadır. Onlara göre öğretim üyesi sayısının yetersizliği ve öğrencilerin özellikle öğretmenlik uygulaması gibi derslerde gözlemlenmeleri en önemli sorun kaynakları olarak görülmektedir.

Tema 4: Çözüm önerileri

Öğretim üyelerinin dördü pedagojik formasyon programında ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri getirirken diğer ikisi zaten bu programın kaldırılarak sorunların ortadan kalkacağını düşünmektedirler.

Örneğin K4 "ihtiyaca göre kontenjan açılmalı, süresi en az 2 yıla uzatılmalı ve uygulamalar arttırılmalı ve lisans öğrenimi sırasında alınmalı" şeklinde düşünürken K5 ise programın yüksek lisans düzeyinde verilmesi gerektiğini şöyle savunmaktadır:

Bence ülkemizde tezli yüksek lisans nasılsa, bu öğretmen adaylarına pedagojik formasyona dönük bir yüksek lisans programı açılmalı ve bu yüksek lisans programı çerçevesinde kişiler gelip tezli yüksek lisans şeklinde programı alıp, diplomasını alıp ondan sonra öğretmenliğe başvurabilmelidir. Bazen tezli abartı gibi gelir ama, tezsizin de bir takım sıkıntıları ortaya çıktı. Biz yıllar önce bunu yaşadık.

K1 ise kontenjanlardan kaynaklanan sorunların çözülmesine yönelik önerilerini ise şöyle ifade etmektedir:

Şimdi bu şeyler güzel planlanmıyor. Mesela 1 yıl önceydi galiba belki biraz daha önce. YÖK'ün belirlediği esaslarda sınıflardaki öğrenci sayıları üzerinde de durulmuştu ama daha sonraki çıkartıkları esaslarda o öğrenci sayılarını kaldırdılar. Şimdi öğrenci sayısı önemli. Bizim burada 50, 60, 70 kişilik sınıflar da oluyor. Hatta bazı derslerde, o derslere has kontenjan belirlenebilir. Serbest bırakılınca çok kalabalık sınıfta öğrencilerle ders yapılıyor, bu verimli olmuyor. Mesela bu düşünülmesi gereken bir husus. Bir de dediğim gibi sıkıştırılmış programdan uzak durmamız

lazım. Sıkıştırdığınız zaman haftadaki 2 saat yapılması gereken dersi siz 4 saatte yapıyorsunuz 5 saat yapıyorsunuz. Hepsini de aynı zamana koyuyorsunuz. Bu durumda dersler tam o saat kadar da yapılamıyor.

Pedagojik formasyon programına tam anlamıyla karşı çıkan K3 ise buna yönelik önerileri şu şekilde olmuştur:

Biz burada tüm kadro ile konuştuğumuzda, bütün eğitim fakülteleri bazı üniversiteler gibi 'hayır formasyon vermiyoruz' dedikleri zaman sorun çözüldü. Herkesin de yeri, kıymeti anlaşılmalı.

Görüldüğü gibi katılımcı öğretim üyelerinin derslerin uygulama sayısının artırılmasına ve öğrencilerin kontenjanlarının sayısının azaltılmasına yönelik öneriler getirmişlerdir. Ayrıca pedagojik formasyon programına karşı olan öğretim üyelerinin önerileri ise bu programın kaldırılmasına yönelik olmuştur.

TARTIŞMA

Türkiye’de eğitim fakültesinde öğrenim görmüş mezunların haricindeki mezunların da öğretmen olabilmelerine imkân tanıyan PFE programının etkililiği tartışılmaya devam etmektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında, bu programın açılmasının gerekli olup olmaması başta yer almaktadır. Araştırmanın katılımcılarının ifadeleri de göz önüne alındığında bu sorunun halen devam ettiği anlaşılmaktadır. Çünkü katılımcıların çoğu bu programı benimserken bazı katılımcılar da bu programın gereksiz olduğunu dile getirmişlerdir. Programı benimseyen katılımcılardan bazıları, programın devam edebileceğini fakat bunun planlı bir şekilde yapılmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Bunun nedenlerine bakıldığında PFE programı kayıtlarında beklenenden fazla öğrencinin alınması, bu öğrencilere istihdam sağlanmak istenmesi ve bu sürecin kısa tutulması önemle vurgulanmaktadır.

Uygulanmakta olan PFE programının teori ve uygulama derslerinin yetersiz olduğu çoğu katılımcı tarafından ifade edilmiştir. PFE öğrencilerinin akşam yapılmakta olan derslere yorgun gelmesi ve PFE’deki ders saatlerinin Eğitim fakültelerinde verilen derslerden az olması bu duruma neden olmaktadır. Ayrıca, uygulama derslerinin azlığı veya yapılamaması, derslerin çoğunlukla teori ağırlıklı devam etmesine sebep olmaktadır. Benzer şekilde uygulama derslerin az olması ve yapılmaması PFE öğrencileri tarafından da sorun olarak görülmektedir (Taneri, 2016). Bunun haricinde derslerin eğitim fakültelerinde dört yıllık sürede verilmesine karşın PFE’de çok kısa bir sürede verilmesi de sorun olarak görülmektedir. Çünkü bu durum bazı derslerin diğer derslerden edinilen deneyimlere dayandırılarak yapılandırılması gerektiği ölçütüne engel olmaktadır. Bu nedenle bazı dersler arasında yer alan hiyerarşik düzen bozulabilmektedir.

PFE kapsamında öğrenim gören öğrenci sayılarının çok olması, sınıfların kalabalık olmasına neden olmaktadır. Şendağ ve Gedik’in (2015) belirttiği gibi bu koşullarda nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi olanaklı görülmemektedir. Sınıfların kalabalık olmasının diğer bir nedeni de öğretim üyelerinin yeterli sayıda olmamasıdır. Bu durum, öğretmenlik uygulamalarının takibini de güçleştirmektedir. Çünkü çok sayıdaki öğrenciyi, az sayıdaki öğretim üyesinin takip etmeye çalışması sorunlara neden olabilmektedir. PFE programlarına alınacak öğrencilerin, ilgili fakültenin önerisi veya öğretim üyelerinin sayısına göre alınması bu sorunun çözümünde olumlu katkı sağlayabilir. Aksi takdirde, öğretim üyelerinin veya ilgili fakültenin önerilerinin alınmaması bu paydaşların süreç içerisindeki rollerini olumsuz etkileyebilir. Bir bakıma, öğrenci sayısının çok olması öğrencilerin öğretim üyeleri tarafından takip etmesini zorlaştıracığı düşüncesi için, uygulamaların yapılmasına veya takip edilmesine olumsuz etkide bulunabilir.

Yaşanan sorunların çözümünde en radikal cevapları, PFE programını benimsemeyen katılımcılar ifade etmişlerdir. Bu katılımcılar, tüm sorunların kaynağı olan PFE programının kapatılmasını önermektedirler. Diğer katılımcılar, kontenjanların ihtiyaç durumuna göre belirlenmesi, süresinin iki yıla çıkarılması, uygulamaların çoğaltılması ve yapılması ve lisans süresince bu eğitimin verilmesini önermektedirler. Benzer öneriler Süral ve Sarıtaş’ın (2015) çalışmasında da, öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Bunun haricinde bir katılımcı, PFE sürecinin tezli yüksek lisansla yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Bu süreçte önemli noktalardan bir tanesi; geleceğimizin şekillenmesinde en etkili rollerden birini üstlenecek öğretmenlerin yetiştirilmesine dikkat edilmelidir. Bu nedenle öncelikli olarak, PFE programının gereklilik durumunun iyi bir şekilde araştırılması sağlanmalıdır. Elde edilecek sonuçlar doğrultusunda PFE programlarının devam edip etmeyeceğine karar verilmelidir. Programın devam ettirilmesine karar verildiğinde ise, uygulamada yer alan sorunların çözümlerinin acil ve hızlı bir şekilde uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü gecikilen her dönemde, binlerce öğretmen sorunlu olarak görülen bir programdan öğretmen olarak mezun olmaktadır. Geriye dönük olarak bu mezunların karşılaştıkları hatalar veya eksiklikler sonucunda edindikleri yanlış deneyimler veya eksik kaldıkları deneyimlerin telafisi çok güçleşebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Pedagojik formasyon eğitiminin (PFE) planlanmasında ve yürütülmesinde sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle, PFE'nin planlanmadan ve yüksek sayıda öğrenciyle uygulanması istenmesi, üniversitelerdeki öğretim üyelerinin azlığı nedeniyle kalabalık sınıflarda derslerin yapılmasına neden olmaktadır. Ayrıca, hızlandırılmış ve gelişigüzel olarak yapılması beklenen PFE, öğretmenlik mesleğinin kazandırılmasını güçleştirmektedir. Sınıflardaki öğrenci sayısının çok olması öğretmenlik uygulaması dersinin yeteri kadar takip edilememesine yol açmaktadır.

Bunların dışında, PFE'nin, öğretmen olmak isteyen eğitim fakültesi haricindeki fakülte mezunları için uygulanabilir bir eğitim olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak, pedagojik formasyon eğitiminin daha sağlıklı ve nitelikli yürütülebilmesi için yüksek lisans aşamasında yürütülmesi görüşü ön plana çıkmıştır.

Türkiye'de planlı bir şekilde yapılmayan PFE, yukarıda belirtildiği gibi bazı sorunlara neden olabilmektedir. Bu sorunların çözülmemesi yakın gelecekte farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu nedenle belirtilen sorunların bir an önce ciddiyetle çözülmesi, yaşanan sıkıntılarla karşı karşıya kalan öğretim üyelerini dolayısıyla öğrencileri rahatlatacak ve nitelikli öğretmen adaylarının yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar göz önüne alınarak aşağıdaki önerilere yer verilebilir.

- Pedagojik formasyon eğitime yönelik kararlar alınması sürecinde öğretim elamanlarının görüşleri önem arz etmektedir. Bu nedenle pedagojik formasyon eğitimi hakkında her hangi bir karar alınmadan önce öğretim elamanlarının görüşlerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.
- Pedagojik formasyon eğitiminin iyi bir şekilde planlanarak ve sistemli bir şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır. Bu süreçte yaşanan sorunların çözümüne yönelik adımlar atılmalıdır.
- Pedagojik formasyon eğitimi almak isteyen adayların uygulama sürelerinin uzatılması sağlanmalıdır. Böylece, eğitim fakültelerinde dört yıla yayılan öğretmenlik meslek algısı daha da artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Atanur-Baskan, G., Aydın, A., & Madden, T. (2006). Türkiye'deki öğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 35-42.
- Aysu, B. (2007). *Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulut, İ. (2014). The Perception of proficiency of teachers during the learning and teaching process. *Elementary Education Online*, 13(2), 577-593.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları ve yeterlik düzeyleri: İlk ve Ortaöğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 99-114.
- Dündar, H., & Karaca, E., T., (2013). Formasyon öğrencilerinin 'pedagojik formasyon programı'na ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 19-34.
- Eşme, İ. (2009). *Öğretmen yetiştirmede geri adımlar*. Yayımlanmamış araştırma raporu.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (2002). *Öğretmen yeterlilikleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde yeni değerler-eğitimde dönüşüm*. Ankara: Pegem Akademi.
- Süral, S., Sarıtaş, E. (2015). Pedagojik formasyon programına katılan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik yeterliklerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 62-75.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklere ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3).
- Şendağ, S., & Gedik, N. (2015). Yükseköğretim dönüşümünün eşliğinde Türkiye'de öğretmen yetiştirme sorunları: Bir model önerisi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1), 72-91.
- Taneri, P., O. (2016). Öğretmen adaylarının pedagojik formasyon sertifika programının niteliği hakkındaki görüşleri (Çankırı ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi* 24(3), 997-1014
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK (1998). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. Y.Ö.K.: Ankara.